

ANDREU CARRANZA

LA TOMBA
*de l'*EBRE

ANDREU CARRANZA FONT

LA TOMBA
DE L'EBRE

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2022
© ANDREU CARRANZA FONT, 2022
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2979-5
DIPÒSIT LEGAL: B. 19.550-2022
FOTOCOMPOSICIÓ: AURADIGIT
IMPRÈS A CATALUNYA - *PRINTED IN CATALONIA*

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

L'alenada d'aire ardent udola lluny. Xiuxiueja secrets de no dir. Les ratxes de vent formen un remolí de fullaraca que embolcalla el noi que dorm al carreró. L'esparver vola buscant la primera presa, i els seus ulls es claven en aquell jove. Aquests dies pels carrers i els afores de la ciutat hi ha cossos morts. La majoria, capellans i monges ajusticiats pels escamots de la FAI.

El jove dorm a terra. Es gira de cara a la paret i se li estronca el son. Sent una olor de vi ranci, no sap on és. Entre penombres s'adona que és al carrer. Es palpa la pistola Astra, la «puro», que li penja de la cartutxera. L'arma el retorna al món dels vius. Ara ja sap qui és i què hi fa allí, i per què porta la puro. La realitat li cau al damunt, l'aplana a terra. Exhaust, torna a tancar els ulls, vol dormir i no despertar-se mai més. Entre la vigília i el son sent una veu i creu que és la seua mare: «Cinto! Cinto, vinga, va! Amunt! Amunt, que ja clareja el dia!».

Es resisteix, no vol obrir els ulls.

Des que es va ajuntar amb els anarquistes no apareixia per casa. La mare patia, però ell tenia sentiments contra-

dictoris. Sentia una mena de dolor estrany. Era com si se li hagués esquinçat una víscera desconeguda, oculta al fons del cos. I premia amb força les mans contra el ventre i el cos contra el terra. Volia desaparèixer. En aquell estat hipnagògic, pensava que el cordó umbilical que l'unia amb sa mare i la vida passada s'hauria romput. La culpa la tenia la ponentada, que semblava arribar del mateix infern. «M'estic afonant al pou de la perdició!», es deia, ni despert ni adormit. I al moment sorgia un altre impuls contrari que el venia a rescatar del sentiment de culpa. «No, no, no. Ara soc un altre, sí! He tornat a nàixer, soc un milicià de la FAI, fill de la revolució anarquista. Visca la FAI!».

Potser era l'impuls que necessitava per sortir del capoll de la vida passada i transformar-se en cuc? En papallona? En un home? Un revolucionari? Qui sap? De moment, però, amb els crits de la mare despertant-lo en somnis, navega per boires etíliques.

Obre els ulls estirat contra el portal. La llum del dia titilla a les teulades de Tortosa. Al pensament li bull el ressò d'una tèrbola lletania: «Visca la FAI i la CNT! Visca la revolució de la classe obrera! Visca el comunisme lliibertari i l'amor lliure! Pelarem tots els feixistes! Lluita de classes, proletariat, anarquia, col·lectivitat, mort al clero i al burgès!», tot barrejat amb una mena d'encens agredolç: pólvora i sang, fum blavenc, bales xiulant, crits inconnexos. «Visca la República, ara més que mai, capellans i monges tot pel riu avall!».

L'aire de l'oest entra acanalat pels carrers. Té el cap espès, la boca pastosa. S'asseu recolzant l'esquena contra la façana. Es torna a tocar la puro. Cada cop que els dits senten la fredor del metall, el cor li fa un bot. Es queda a terra agafant-se amb les mans els genolls. Les veus tornen a bombardejar-lo. Mira a una banda i veu el carretell de

vi. Havia d'apacar aquell desori, de forma gairebé instintiva, com havia fet els darrers dies.

A primera hora del matí ja anava més lluent que un gat negre. Creia que bevent sense mesura, al límit del suïcidi, esborraria de la memòria uns ulls, un rostre, el gust de sang al paladar. Pensava que s'estava redimint davant d'un públic imaginari. Creia que amb un simulacre fictici de la pròpia mort s'alliberaria de tota culpa. Dubtava. Tothom sabia que no tenia prou coratge. Com podia ser que d'un dia per l'altre aquell xiquet trist i solitari, que era la riota de tots, s'hagués transformat en una mena d'heroi revolucionari incomprès i borratxo? Ell, però, no es resignava. Desitjava tant salvar-se que s'ho creia. Estava convençut que el cop de vent matinal era l'onada d'aplaudiments que rebia per la seua acció. Només era un curt miratge. Tornava a aparèixer la culpa. No tenia rostre, ni veu, ni res. Era una presència que planava com l'ombra de l'esperver d'aquell matí de finals de juliol de 1936. I ell es recloïa en si mateix. S'encongia tant que s'escolava per un badall minúscul d'una grisa llamborda i mormolava: «Jo no ho volia fer. M'hi van obligar! Sí! Soc, soc innocent!». Es cargolava agafant-se els genolls contra la paret.

Podria dormir una estona més. Té l'enteniment emboirat i li fan mal els ossos.

Les ratxes de ponent eixuguen l'autocompassió, evaporen el remordiment i li parlen:

«A qui vols enganyar? Ningú no et creu, Cinto».

Però quan enfocava la visió, el que tenia al davant no era un públic entregat, als seus peus. Només era una imatge borrosa de parents, amics, veïns, coneguts. Una mirada col·lectiva que l'acusava i se'n burlava. I aquest públic era el més sever de tots. El més acusador. El que li feia escarni. Tanmateix, s'estava traient del damunt les restes del tel

que l'embolcallava, lligant-lo a la vida passada. I s'injectava coratge i es deia a si mateix: «Cinto! Cinto, ara ets un milicià de la FAI!!! De tu mai més se'n riurà ningú! Mai més!».

El vent ressonava amb un murmur de veus allunyant-se. I ell les sentia com un rusc d'abelles, i de cop i volta, per un estrany sortilegi, s'individualitzaven. Altres vegades, com ara mateix, eren la personificació d'una mena de consciència col·lectiva anònima que li estava dient: «Ja saps el que fas, Cinto? No ho oblidis, som tots nosaltres els que veiem el teu acte. Som tots nosaltres els que ens hem de compadir? Nosaltres t'hem d'acusar? Som els teus jutges?».

No podia controlar la remor de preguntes, acusacions i retrets que li dansaven dins del magí amb les ràfegues càlides d'aquella matinada de guerra civil. «Què voleu? Si us plau, deixeu-me! Deixeu-me en pau!». Es rebel·lava contra tots. I alhora li agradava sentir-se perdut al vaivé de les veus del ponent que se l'enduien lluny, al front d'aquella guerra civil que acabava de començar. El miratge es fonia davant dels ulls com un grapat de cera llençada a la foguera. No ho podia resistir i la ira, el brot de còlera, el perdia... «Soc culpable, sí..., soc culpable. I què? I què? Ara ja no estic sol! I puc volar molt alt! M'importa una merda tot!».

No tenia més remei que actuar, posar-se davant d'ell mateix a l'escenari del seu interior. S'encarava al públic, que s'imaginava amb les mans alçades, com volent deturar l'oratge que li batia el rostre. I totes aquelles goles resseques ara callaven, esperaven que parlés, esperaven escoltar d'una vegada i per totes la seua veu autèntica, no impostada ni suplantada, ni deixada a la deriva en aquella remor col·lectiva. Esperaven la seua justificació o una ex-

cosa davant del que havia fet. Amb la mirada dispersa a les ombres del carreró on restaven les darreres butaques de la nit, Cinto engolia saliva, agafava forces i repetia la sonsònia, deia plorant que estimava la mare, i que ell no ho volia fer. Es penedia? Era sincer en dir això? Ningú no podria negar-ho! Es preguntava si hi havia algun rebrot bo, alguna cosa que es pogués salvar d'aquell esfondrament. «Qui soc? Qui soc? Tinc alguna esperança?».

Entremig de la calitja i el núvol de pols que aixecava el ponent, l'ombra d'una au el sotjava. Era el mateix esparver de primera hora del matí, amb un sol rogenic reflectit a l'ull negre. Contemplava el noi recargolat al carrer que es feia retrets: «M'han obligat a prémer el gallet! La pobra monja! Soc innocent! M'hi han obligat! Sí! Els camarades de la FAI! Ells són els culpables, si... M'han obligat a fer-ho!».

Al cap d'un instant Cinto es penedia, canviava d'actitud. No els podia acusar. No els podia trair... «Ara ells, ells!!! Sí!!! Els camarades anarquistes són els únics amics que tinc! Jo soc un d'ells!!! És la meua nova família universal! Sí, universal!!! No els trairé. A ells no!».

De l'estómac li puja una arcada d'amargues contradiccions i se li gira la truita un altre cop... «No!, no vull perdre la mare!». Plorava com un xiquet menut. Dubtava de tot mentre sentia la veu d'ella: «Cinto, fill, què has fet?», i contestava d'esma: «Jo no volia, mare! No em deixis». I el consolava: «No, fill meu, però torna a casa, jo et perdono. Ja ho arreglarem, no pateixis, no tinguis por, torna a casa, fa dies que t'estic esperant».

Volia abraçar-la, buscava el recer de la comprensió, l'escalf maternal. «Oh! Sí, he de tornar a casa!», va dir sanglotant en veu alta. Però ningú no el va escoltar. «Mare, avui sí, avui vindré a casa, t'ho juro».

Ningú no podria negar que en aquestes paraules hi havia, tal vegada, l'únic deix de sinceritat de tot aquell vesper de veus que sentia dins del cap.

L'alba de vi avança amb peus voladors. Cinto s'aixeca. Estira els braços. Badalla. Mira a una banda i l'altra del carrer, no es veu ni una ànima. Sense pensar, agafa el carretell i l'empina. Des d'un edifici proper, un home s'alça del llit entresuat, té calor i pixera. Obre la finestra i la bafada d'escalfor li pega contra la cara. «D'on ha sortit aquesta ponentada? Es deuen cremar els Ports», es diu. Veu algú al carrer, on hi ha el local La Llum d'Isis, on es reuneixen els espiritistes, la majoria dones anarquistes que prediquen l'amor lliure. L'home ataülla la imatge d'un milicià que beu a galet... «Qui deu ser? Sembla un noi jove. És un de la FAI, què fot?». El reconeix amb un cobriment de cor. «Si és Cinto! El fill de la viuda, la senyora Pilar. Però què coi fot, este xitxarel·lo? Si anava per seminarista. S'ha fet de la FAI? No pot ser! Si no té edat! Però si està empinant el carretell! Potser no ha dormit en tota la nit? Ja beu tan de matí?». Què li havia passat a aquell xiquet que semblava tan bondadós? Un noi de bona casa, amb una mare que ho donaria tot per ell. Per què insistia i tornava a empinar el carretell? Allò no podia ser bo. Una idea fugaç, estranya, li va creuar per la ment: tot això ho ha portat aquesta maleïda ponentada. Sembla que vingui del mateix infern! Malament rai!

El noi, però, ignorava els pensaments del veí, que era l'únic espectador que el contemplava des d'una finestra. Cinto omplia el ventre de vi i li semblava que tot aquell garbuix de crits i enraonies que sentia s'apaivagava i se les enduia el remolí de fulles mortes que havia vingut a des-

pertar-lo. «I si el destí no m'hagués posat a les mans la puro? El meu bateig de sang?», es pregunta. Aquesta idea li deixa una mena de pòsit corrosiu que acabava perforant-li les entranyes. Sent un calfred per tot el cos. Obre els ulls, nerviós, s'empassa saliva i es diu: «Ai! Mareta meua! Què he fet? Aquella pobreta xiqueta, una novícia del convent de Santa Clara, era de la meua edat! Què he fet?». I no ho podia evitar, es veia a si mateix amb la cara desfigurada, a la vora d'un camí, als afores de la ciutat. «Em trobaran mort! Com un gos. Ningú no sabrà qui soc! Ho juro! Ho juro! Jo no ho volia fer! No vull anar a la fossa comuna». Aquells primers dies de revolució, els cadàvers dels ajusticiats pels escamots de la FAI eren abandonats a la via pública, com a escarment. Després eren enterrats en un clot. Sense nom ni res.

El murmuri del vent ja no era tan intens, es modulava com la remor d'un bosc. Amb el cap entre les cames, s'entela un altre cop. Potser és el darrer somni? Qui sap? Sigui com sigui, ara imaginava que el vent el provocaven les fulles d'un bosc especial. Eren arbres-persona que adoptaven la cara d'un veí, un amic, arbres transformats en jutges severes, i de les feréstegues arrels apareixien dits acusadors que l'assenyalaven a ell, a Cinto. Pels senders ocults del bosc de cares vegetals, arbòries, escoltava els milicians llibertaris que entonaven cançons revolucionàries. Un milicià li va ensenyar a cantar «Hijos del pueblo...».

El xiuxiueig de branques i fulles, però, ara es personificava en la veu d'aquell mestre que sempre el castigava i es burlava d'ell. Li deia que seria un desgraciat! Un no ningú! «Cinto, ets un no ningú! Un no ningú! Un no ningú!». I reia, i tots els alumnes de la classe reien. No tenia amics. I aquelles paraules per a ell eren el so d'una immensa campana que li retronava a les temples. I el batall de la

llengua del mestre, amb aquella boca esdentegada i negra, anava d'un cantó a l'altre acusant-lo... NoN-NiN-Gú... NoN-NiN-Gú... «Què he fet? Déu meu! No tinc perdó, no tinc perdó. Si algú em veu que em mati, que em mati, si us plau».

Es va despertar i va agafar el carretell. Tèrbols presagis tintaven l'aurora de llàgrimes negres, com les riuades de garnatxa que li rajaven gola avall. Visca el proletariat universal! Visca el comunisme llibertari! Visca la FAI, cape llans i monges tot pel riu avall!!! Visca! Visca! Les proclames corrien com el foc per la ciutat.

Tota aquesta barreja d'imaginacions, sentiments, emocions es concentraven en un instant. El temps s'havia dilatat mentre s'embullava els cabells, es penjava el carretell en bandolera, s'arreglava una mica la granota, el cinturó, es passava la mà per la cara, es fregava la cara i els ulls.

Ara sí, totalment incorporat, dret, despert, recuperava el control de la realitat. Havia de dirigir-se al centre de la ciutat i trobar el grup de milicians, els seus camarades, havia de sortir d'aquell carreró on havia passat la nit. Carrer avall li venien flaixos enlluernadors dels esdeveniments dels darrers dies. Això no eren imaginacions, ni somnis. Eren records recents. Veia el forat de la bala, i aquells ulls seràfics, esblaimats, de la novícia de la seua edat morta als seus peus. «Qui l'ha matat? He sigut jo? No, no. Déu meu! Què he fet?». Aquestes preguntes fumejaven a la punta de la pistola que li acabaven de posar a les mans. No recordava en quin moment va prémer el gallet. Era la primera vegada que disparava i el retrocés de la pistola li va dislocar l'ànima.